Åklagarmyndigheten
Tillsynsavdelningen
Box 5553
114 85 Stockholm

Begäran om yttrande

Inledning

Den 10 juni 2020 höll Åklagarmyndigheten och Polismyndigheten en pressträff. Vid pressträffen meddelade chefsåklagaren AA beslutet att lägga ned förundersökningen om mordet på statsminister Olof Palme. Som skäl för att lägga ned förundersökningen angav åklagaren att den misstänkte har avlidit. Under den drygt två timmar långa pressträffen namngav åklagaren den misstänkte personen, vissa vittnen och andra involverade personer samt redogjorde för vilka omständigheter han hade lagt till grund för sin bedömning av misstanken och sitt beslut att lägga ned förundersökningen.

JO:s granskning och utgångspunkterna för granskningen

JO har i ett särskilt ärende beslutat att utreda vissa rättssäkerhetsfrågor som aktualiserats med anledning av åklagarens redovisning av sina bedömningar och slutsatser. Utredningen tar dock inte sikte på åklagarens bedömning att den namngivna personen är misstänkt för brottet, det förhållandet att förundersökningen lades ned eller hur förundersökningen bedrivits genom åren.

De frågor som omfattas av JO:s granskning

En förundersökning ska bedrivas objektivt och omständigheter och bevis ska tas till vara och beaktas oavsett om de skulle kunna vara till den misstänktes nackdel eller till hans eller hennes fördel. Vidare följer av den s.k. hänsynsprincipen att en förundersökning ska bedrivas så att inte någon onödigt utsätts för misstanke eller orsakas bl.a. olägenhet. (Se 23 kap. 4 § rättegångsbalken.)

Grundläggande rättssäkerhetsgarantier finns vidare i Europakonventionen och i EU:s oskuldspresumtionsdirektiv. I konventionen behandlas rätten till en rättvis rättegång (artikel 6) samt rätten till skydd för privat- och familjeliv (artikel 8) och i direktivet finns utöver oskuldspresumtionen (artikel 3) minimiregler för vissa aspekter av oskuldspresumtionen, bl.a. vad gäller offentliga uttalanden om skuld (artikel 4).

Åklagarmyndigheten uppmanas att göra en utredning och ge sin syn på hur chefsåklagarens redogörelse vid pressträffen förhåller sig till objektivitetsprincipen

och hänsynsprincipen samt till bestämmelserna i Europakonventionen och i oskuldspresumtionsdirektivet och till Åklagarmyndighetens egna föreskrifter.

I yttrandet ska också följande frågor besvaras.

1. Vilka överväganden gjordes vad gäller valet att namnge den misstänkte personen, vittnen och andra involverade personer?

   Var det enligt Åklagarmyndigheten lämpligt att namnge de berörda personerna med hänsyn till deras integritet och de konsekvenser det kunde få för dem och deras anhöriga?

2. Chefsåklagaren AA uppgav i en intervju i tv-programmet Veckans brott i februari 2020 att han kände sig positiv till att han skulle komma att kunna presentera vad som hände den 28 februari 1986 kring mordet, vem som ansvarade för det och hur det ligger till.

   Kan de uppgifter chefsåklagaren lämnade vid pressträffen – i ljuset av de uttalanden som han hade gjort i tv-programmet, hur beslutet att lägga ned förundersökningen motiverades eller i övrigt – enligt Åklagarmyndigheten uppfattas som ett uttalande i skuldfrågan?

   Vilka överväganden gjordes i fråga om risken för att de uppgifter chefsåklagaren lämnade vid pressträffen skulle kunna uppfattas som ett uttalande i skuldfrågan?

3. Den person som chefsåklagaren presenterade som misstänkt var avliden och det hade under förundersökningen inte funnits någon försvarare som kunnat ta till vara den misstänktes intressen.

   Kan brottsutredande myndigheter i en sådan situation anses ha ett särskilt ansvar att lyfta fram omständigheter som talar till den misstänktes fördel?

   Vilka överväganden gjordes i fråga om att lyfta fram omständigheter och bevis som talade till den misstänktes fördel och lyfte chefsåklagaren fram sådana uppgifter på ett tillräckligt sätt?

   Hade det varit lämpligt och rättsligt möjligt om den misstänktes intressen hade tillvaratagits t.ex. genom att en annan åklagare, en advokat eller en annan person gått igenom relevanta delar av förundersökningen för att ge förutsättningar att vid pressträffen lyfta fram omständigheter som talade till den misstänktes fördel?

4. Vid pressträffen och i det skriftliga beslutet att lägga ned förundersökningen angavs som skäl för beslutet att det inte längre fanns anledning att fullfölja förundersökningen eftersom den misstänkte har avlidit.

Vilka överväganden gjordes i fråga om hur beslutet skulle motiveras? Hade det varit lämpligt att motivera beslutet på ett annat sätt med hänsyn till chefsåklagarens bedömning av misstankegraden och det rådande utredningsläget?

Borde det skriftliga beslutet att lägga ned en så omfattande förundersökning med ett så stort allmänintresse ha dokumenterats på ett utförligare sätt? Är den skriftliga dokumentation som förekommit i detta fall tillräcklig för att tillgodose befogade krav ur rättssäkerhets- och kontrollsynpunkt, nu och i framtiden?

Den eller de befattningshavare som berörs av ärendet bör ges tillfälle att lämna synpunkter och det ska framgå av yttrandet om det har skett.

Eventuella rutin- eller styrdokument (inklusive handböcker) som berör de aktuella frågeställningarna ska bifogas yttrandet.

Senaste datum för svar är **den 16 november 2020**.

Remissvaret önskas i två exemplar. Dessutom bör myndighetens yttrande och eventuella underyttranden skickas via e-post i bearbetningsbart format till jokansli4@jo.se.

Stefan Nyman
byråchef

Mattias Karlsson
föredragande

Information om personuppgiftsbehandlingen hos JO finns på JO:s webbplats under http://www.jo.se/sv/Om-JO/Behandling-av-personuppgifter/